

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
ПОРЕСКА УПРАВА
ЦЕНТРАЛА
Београд
Број:610-484-14-00016/2018-03-005
Датум: 08.02.2018.

На основу члана 6. и члана 114., а у вези с чланом 110. став 2. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, број 113/17) – у даљем тексту: Закон, Пореска управа доноси

**СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА
ТЕРОРИЗМА И ПРИМЕНУ ЗАКОНА ЗА ОВЛАШЋЕНЕ МЕЊАЧЕ И ПРИВРЕДНЕ
СУБЈЕКТЕ КОЈИ МЕЊАЧКЕ ПОСЛОВЕ ОБАВЉАЈУ НА ОСНОВУ ПОСЕБНОГ
ЗАКОНА КОЈИМ СЕ УРЕЂУЈЕ ЊИХОВА ДЕЛАТНОСТ**

I УВОД

Пореска управа, сходно члану 104. и члану 110. Закона, као државни орган надлежан за инспекцијски надзор у области мењачких послова, врши надзор над применом овог закона код овлашћених мењача и привредних субјеката који мењачке послове обављају на основу посебног закона којим се уређује њихова делатност (у даљем тексту: јавни поштански оператор), односно код обвезника из члана 4. став 1. тачка 2. Закона.

Пореска управа приликом вршења надзора спроводи приступ заснован на процени ризика и полази од ризика од прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији, релевантних информација о специфичним домаћим и међународним ризицима везаним за странке и трансакције обвезника, прилагођава динамику надзора и мере које предузима у надзору са ризиком од прања новца и финансирања тероризма код обвезника, као и са процењеним ризиком у Републици Србији (у Националној процени ризика Републике Србије, ниво рањивости сектора мењача је процењен као средње низак - оцена 0,33).

Процењени ризик од прања новца и финансирања тероризма код овлашћених мењача и јавног поштанског оператора, укључујући и ризик од непримењивања радњи и мера из Закона, Пореска управа преиспитује периодично, као и када има сазнања да је код обвезника дошло до значајне промене управљачке или организационе структуре или начина рада.

Пореска управа, као орган који издаје решења о издавању овлашћења за обављање мењачких послова, може привремено или трајно да забрани обављање делатности овлашћеном мењачу, у нарочито оправданим случајевима.

Овлашћени мењачи и јавни поштански оператор су дужни да израде и редовно ажурирају анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма, као и да предузимају радње и мере, у складу са Законом и Смерницама.

II ЦИЉ СМЕРНИЦА

Циљ доношења Смерница је да упуту овлашћене мењаче и јавног поштанског оператора како да спроведу приступ заснован на процени ризика од прања новца и финансирања тероризма, како да израде и редовно ажурирају анализу ризика и ефикасно управљају ризиком кроз примену адекватних радњи и мера, у циљу откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Циљ је да овлашћени мењачи и јавни поштански оператор успоставе делотворне системе за борбу против прања новца и финансирања тероризма, како не би били искоришћени за активности прања новца и финансирања тероризма и како би били усклађени са релевантним стандардима у овој области.

III ПОЈАМ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Прањем новца, у смислу Закона, сматра се:

- 1) конверзија или пренос имовине стечене извршењем кривичног дела;
- 2) прикривање или нетачно приказивање праве природе, порекла, места налажења, кретања, располагања, власништва или права у вези са имовином која је стечена извршењем кривичног дела;
- 3) стицање, држање или коришћење имовине стечене извршењем кривичног дела.

Незаконито стицање имовине и профит је главни мотив организованог вршења кривичних дела.

Финансирањем тероризма, у смислу Закона, сматра се обезбеђивање или прикупљање имовине или покушај њеног обезбеђивања или прикупљања, у намери да се користи или са знањем да може бити коришћена, у целости или делимично:

- 1) за извршење терористичког акта;
- 2) од стране терориста;
- 3) од стране терористичких организација.

Под финансирањем тероризма сматра се и подстрекивање и помагање у обезбеђивању и прикупљању имовине, без обзира да ли је терористички акт извршен и да ли је имовина коришћена за извршење терористичког акта.

Основни циљ појединаца и организација који су умешани у финансирање тероризма не мора бити прикривање извора финансијских средстава, већ је то првенствено жеља да се прикрије природа активности за чије су финансирање та новчана средства намењена. Новчана средства за финансирање тероризма могу потицати из законитих извора, као што су донације, приходи стечени законитим пословањем, добротворне организације и из незаконитих извора као што су кријумчарење дроге, кријумчарење оружја, злата и дијаманата, проневере, отмице, изнуде и друга кривична дела.

У поступку анализе и процене ризика значајно је да сви обвезници схвате да до прања новца и финансирања тероризма долази да би се омогућила „легализација“ криминала и тероризам. Наиме, за особе који се баве криминалом и за терористе је битно да располажу обртним капиталом. Зато је важно да се открију извори новца и имовина којом располажу, а затим да се сагледају последице деловања криминалних група и терориста и оцене ризичне ситуације, како би се на прави начин одговорило на ове ризике и спречило прање новца и финансирање тероризма.

Ефикасан систем борбе против прања новца и финансирања тероризма подразумева анализу оба ризика.

IV ПРИСТУП ЗАСНОВАН НА ПРОЦЕНИ РИЗИКА

1. Појам ризика

Ризик је функција три чиниоца: претње, рањивости и последице.

Процена ризика представља доношење оцене о претњама, рањивостима и последицама.

Претња је лице или група лица, односно активност, који могу да нанесу штету обвезнику. Приликом сагледавања претњи, овлашћени мењачи и јавни поштански оператор треба да пођу од резултата Националне процене ризика.

Рањивост је све оно што обвезника чини изложеним ризику од прања новца односно финансирања тероризма (нпр. недовољно познавање прописа који регулишу ову област, неадекватна примена законских прописа итд.). Циљ је да овлашћени мењачи и јавни поштански оператор усмере своје капацитете на оне чиниоце који представљају слабости у систему за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма и систему контроле, како би унапредили делотворност система мера и радњи за борбу против прања новца и финансирања тероризма и своје капацитете у овој области.

Последица представља штету коју би прање новца или финансирање тероризма могли проузроковати и обухвата утицај криминалне или терористичке активности на обвезника, финансијски систем, друштво и привреду у целини. Последица за овлашћене мењаче и јавног поштанског оператора могла би бити нпр. новчана казна, јер су пропустили да се делотворно супротставе ризицима или нарушени углед, јер су неадекватном проценом ризика и неадекватним мерама, потпомогли прању новца или финансирању тероризма.

2. Методологија за процену ризика

Методологија за процену ризика подразумева да обвезник утврди начин, односно технике које ће користити у поступку анализе и процене ризика од прања новца и финансирања тероризма. То значи да овлашћени мењачи и јавни поштански оператор пре почетка поступка процене ризика треба да утврде које ће организационе јединице бити део овог поступка, како ће прикупљати податке, из којих извора, како ће анализирати ризике, ко ће координирати поступком (овлашћено лице или његов заменик), када ће поступак започети, ко ће сачинити документ Процена ризика и сл. Документ Процена ризика треба јасно и конкретно да укаже на који начин је овлашћени мењач или јавни поштански оператор проценио одређене ризике, како на нивоу свог целокупног пословања, тако и на нивоу странке и трансакције, како је имплементирао процењени ризик државе, које радње и мере је предвидео на основу добијених резултата за различите категорије ризика, а све у циљу успостављања делотворног система за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма.

3. Улога руководства

Руководство обвезника мора приликом одлучивања о пословној политици, стратешким циљевима и плановима да узме у обзир и ризике од прања новца и финансирања тероризма. Зато од самог почетка треба да буде укључено у припреме, анализу и процену ризика, како би развијали и унапређивали мере и радње за борбу против прања новца и финансирања тероризма, успоставили делотворни систем надзора, али и утврдили начин документовања и презентовања резултата процене.

Руководство мора да обезбеди да запослени поштују интерне процедуре и утврђену политику. Оно треба да подстиче етичку културу пословања и етичко понашање запослених, да континуирано јача капацитете, знање и свест код запослених о значају преиспитивања и ажурирања процене ризика и значају ефикасног управљања ризиком кроз предузимање адекватних мера и радњи за откривање и спречавање прања новца и финансирање тероризма.

4. Анализа ризика

Обвезник је дужан да изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма, у складу са Законом и Смерницама.

Такође, дужан је да анализу ризика достави Пореској управи, на њен захтев, у року од три дана од дана испостављања тог захтева, осим ако у захтеву није одређен дужи рок.

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника (број мењачких и благајничких места, обим промета, број трансакција, висина трансакција, локација мењача итд.).

Анализа ризика мора да садржи:

- 1) анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника;
- 2) анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције.

На основу анализе ризика обвезник сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

- 1) ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма, па примењује најмање поједностављене радње и мере;
- 2) средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма, па примењује најмање опште радње и мере;
- 3) високог ризика од прања новца и финансирања тероризма, па примењује појачане радње и мере.

Анализа ризика мора да узме у обзир основне врсте ризика: географски ризик, ризик странке, ризик трансакције и ризик услуге, али и друге врсте ризика, ако их је обвезник идентификовао.

V ПОСТУПАК ПРОЦЕНЕ РИЗИКА

Обвезник је дужан да процењује изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Како би утврдили изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, неопходно је да овлашћени мењачи и јавни поштански оператор упознају сваки сегмент пословања у домену где се претња од прања новца или финансирања тероризма може појавити, и да процене своју рањивост у односу на претњу.

Потребно је да идентификују све ризике, као и да у тај поступак укључе све организационе јединице, уколико их има више. Величина обвезника, број трансакција, обим промета, локација, имају важну улогу у процењивању рањивости обвезника. Свеобухватна процена ризика је важна, како би обвезник правилно утврдио и ефикасно применио мере контроле за спречавање прања новца и финансирања тероризма, које су сразмерне препознатом ризику и како би се усредсредило на оне странке и трансакције које имају потенцијално већи ризик.

Поступак процене ризика од прања новца и финансирања тероризма има четири фазе:

1. Препознавање различитих врста ризика
2. Анализа ризика
3. Управљање ризицима
4. Надзор над ризицима и ажурирање процене ризика

1. Препознавање различитих врста ризика

Прва фаза подразумева препознавање различитих врста ризика који су специфични за обвезника, односно за трансакцију и странку.

1) Географски ризик

Под географским ризиком се подразумева процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од државе порекла странке, односно лица које обавља трансакцију и подручја односно територије где је лоциран обвезник.

Виши ризик од прања новца и финансирања тероризма имају странке чије је порекло из државе:

- према којима су Уједињене нације, Савет Европе, OFAC, или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- које су од стране кредибилних институција (FATF, Савет Европе, ММФ, Светска банка) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- које су од стране кредибилних институција (FATF, Уједињене нације) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- које су од стране кредибилних институција (Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

Министар финансија, на основу овлашћења из Закона утврђује листу држава које примењују међународне стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма најмање на нивоу стандарда Европске уније (тзв. бела листа), као и листу држава које уопште не примењују стандарде у овој области (тзв. црна листа).

Пример:

Већа је изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма код мењача чија су мењачка места лоцирана у области коју посећује много туриста, него код мењача који су лоцирани у руралном подручју, где странке и лично познају.

Већа је изложеност ризику код мењача чија су мењачка места лоцирана у близини железничких и аутобуских станица, аеродрома и граничних прелаза, где је велики број странаца и где се обавља велики број трансакција, па мењач не познаје странке.

Већа је изложеност ризику на фреквентнијим локацијама (на сајмовима, манифестацијама, центру града), где је број странака и трансакција већи, него на мање фреквентним локацијама. Такође трансакције са странкама из региона, односно нама блиског географског подручја могу бити мање ризичне од трансакција са странкама које живе ван региона, односно географског подручја.

2) Ризик странке

Ризик странке подразумева процену да ли је странка повезана са вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма и колико је вероватно да ће одређена категорија странке злоупотребити обвезника за прање новца или финансирање тероризма.

На већи ризик могу указати следеће активности:

- странка се сумњиво или неуобичајено понаша;
- странака избегава обавезе, односно оклева да настави са трансакцијом након што је обавештена да треба да се идентификује;
- странка даје информације које се чине минималним, лажним и недоследним;
- странка мења информације које је дала након што се од ње захтева више детаља;
- странка одбија да покаже личну исправу;
- странка жели да расправља о обавези идентификације или достављања података Управи за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа) са очитом намером да то избегне;
- странка прети у настојању да спречи идентификацију или достављање података Управи;
- странка исказује забринутост због намере да обвезник достави податаке Управи;
- странка одустаје од трансакције након што јој је речено да мора да се идентификује;
- странка покушава да смањи износ трансакције након што је сазнала да треба да се идентификује;
- странка хоће да купи/прода већи износ новца или да обави значајан број трансакција;
- странка доноси новац у омотима за новчанице са различитим банковним жиговима;
- странку контролише друга особа, посебно када се чини да тога није свесна или се ради о старијој особи која се налази у пратњи лица са којим није у сродству;

- странка је особа са криминалном прошлошћу која хоће да купи/прода већи износ новца или да обави значајан број трансакција;
- странка је студент, незапослено лице или особа са ниским примањима, а мења велике износе новца;
- странка у великим износима врши замену новчаница у већим апоенима за новчанице малих апоена или замену новчаница малих апоена за новчанице већих апоена у истој валути (уситњавање или укрупњавање новчаница), нарочито ако такве трансакције нису карактеристичне за странку;
- странка врши замену похабаних и оштећених новчаница у значајном износу;
- странка врши замену новчаница које су умотане и упаковане што није уобичајено за ту странку;
- странка предаје непребројан новац, а након пребројавања, смањује трансакцију на износ који је нешто испод лимита за који постоји законска обавеза пријављивања;
- странка врши замену већег износа новца из једне у другу страну валуту (конверзија великих износа);
- странка врши замену већег износа новца и при томе захтева од мењача уситњавање трансакција на износе који не подлежу пријављивању по Закону;
- странка врши замену већег износа новца и при томе није заинтересована ни за курс који мењач примењује нити за висину провизије коју мењач наплаћује;
- странка или чланови њене породице врше трансакције замене новца на веће износе учестало или циклично тј. у истим временским интервалима (истих дана у недељи, месецу и сл.);
- странка или чланови њене породице врше учестале трансакције замене новца на исте и заокружене износе или на износе који су нешто нижи од износа за пријављивање по Закону;
- странка приликом куповине већег износа америчких долара инсистира на апоенима за које не постоји обавеза вршења идентификације странке по прописима који регулишу мењачко пословање (апоени од 50 и 100 УСД);
- мењач има сазнање да је странка у току истог дана и на другим мењачким местима вршила трансакције купопродаје или замене новца у већем износу;
- странка нуди мењачу новац, поклон или услугу за пружање услуге мењачког посла;
- странка неубичајено добро познаје законске прописе у вези са пријављивањем сумњивих трансакција, брзо потврђује мењачу да су новчана средства «чиста» и сл.;
- странка је веома «причљива» у вези са темама које се тичу прања новца или финансирања тероризма;
- странка обавља трансакцију у пратњи лица које очигледно надзире понашање странке или инсистира да се трансакција брзо обави;
- за потребе идентификације, странка даје на увид документа која изгледају као да су фалсификована, измењена или нетачна;
- странка се интересује на који начин може да изврши замену већег износа новца без подношења на увид личног документа у сврху идентификације странке;
- странка даје на увид само копије докумената за личну идентификацију;
- странка покушава да докаже свој идентитет на други начин, а не предајом личног идентификационог документа;
- странка за потребе идентификације даје документа која су издата у иностранству, а чију проверу аутентичности није могуће извршити;
- странка је функционер.

3) Ризик трансакције и услуге

Свеобухватна процена ризика од прања новца и финансирања тероризма мора да узме у обзир потенцијалне ризике који потичу од трансакција куповине и продаје ефективног

страног новца физичким лицима. Обвезник мора да процени вероватноћу да ће странка злоупотребити обвезника односно трансакцију за прање новца или финансирање тероризма, као и да процени утицај такве појаве на исти начин на који процењује и ризик странке.

На већи ризик могу указати следеће активности:

- трансакције у износу нешто нижем од 5.000 евра;
- више међусобно повезаних трансакција у износу нешто нижем од 5.000 евра;
- трансакције у износу од 15.000 евра или више;
- више међусобно повезаних трансакција у износима мањим од 15.000 евра а које укупно прелазе износ од 15.000 евра;
- трансакције у великим износима када странка врши замену новчаница у већим апоенима за новчанице малих апоена или замену новчаница малих апоена за новчанице већих апоена у истој валути (уситњавање или укрупњавање новчаница);
- неуобичајено учестале трансакције где су новчанице похабане, односно оштећене, односно упаковане у омоте различитих банака и сл.;
- трансакције замене већег износа новца из једне у другу страну валуту (конверзија великих износа);
- учестале трансакције замене новца на исте и заокружене износе или на износе који су нешто нижи од износа за пријављивање Управи;
- трансакције купопродаје или замене већег износа новца при чему се захтева од мењача уситњавање трансакције на износе који не подлежу пријављивању по Закону;
- трансакције купопродаје или замене већег износа новца учестало или циклично тј. у истим временским интервалима (истих дана у недељи, месецу и сл.).

2. Анализа ризика

Друга фаза подразумева да обвезник врши анализу ризика за сваку групу или врсту странке и трансакције и ризика у односу на своје пословање. Анализа ризика је специфична за сваког обвезника, тако да се закључак мора заснивати на свим релевантним информацијама. Анализа ризика мора редовно да се ажурира.

Обвезник сам одлучује како ће изразити процењени ризик, описно (нпр. виши, средњи, нижи ризик или мала вероватноћа, средња вероватноћа, висока вероватноћа, веома висока вероватноћа и сл.) или нумерички (мора се описати како је дошло до тог нивоа ризика кроз нумерички показатељ) или ће израдити матрицу ризика.

Примери анализе ризика за мењаче са примерима прописаних обавеза:

Пример 1

На мењачко место је дошло физичко лице са намером да купи 5.000 евра. Како је обвезник који врши мењачке послове дужан да утврди и провери идентитет странке приликом вршења трансакције у износу од 5.000 евра или више, благајник је дужан да утврди и провери идентитет странке прибављањем Законом прописаних података (име и презиме, датум и место рођења, пребивалиште или боравиште и ЈМБГ физичког лица, врсту и број личног документа, назив издаваоца, датум и место издавања, у даљем тексту: прописани подаци), да прибави фотокопију личног документа лица и на њему упише датум, време и своје лично име (сходно прописима који регулишу мењачко пословање, мењач је дужан и да у потврду унесе податке о физичком лицу -име и презиме и број из важеће личне карте или путне исправе).

Процена ризика на овом примеру:

Процена ризика на нивоу странке: странка је дала благајнику лични документ за идентификацију, понаша се уобичајено, ризик је низак.

Процена ризика на нивоу трансакције: трансакција је готовинска, у износу од 5.000 евра, када је обвезник по Закону дужан да утврди и провери идентитет странке, ризик је средњи.

Процена ризика на нивоу обвезника: у Националној процени ризика Републике Србије сектор мењача је процењен као средње низак, благајник познаје прописе па је ризик низак, благајник је извршио је све прописане радње идентификације странке па је ризик да ће странка злоупотребити обвезника ниска, у питању су готовина и ефективни страни новац, па је ризик висок, процењени ризик на нивоу обвезника је средњи.
Укупни процењени ризик: средњи.

Пример 2

На мењачко место је дошао пар са намером да прода по 2.500 евра, укупно 5.000 евра. Како је обвезник који врши мењачке послове дужан да утврди и провери идентитет странке приликом вршења трансакције у износу од 5.000 евра или више, без обзира да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција, благајник је дужан да утврди и провери идентитет оба физичка лица прибављањем прописаних података, да прибави фотокопије личног документа оба лица и да на њима да упише датум, време и своје лично име (сходно прописима који регулишу мењачко пословање, мењач је дужан и да у потврде унесе податке о физичком лицу -име и презиме и број из важеће личне карте или путне исправе).

Процена ризика на овом примеру:

Процена ризика на нивоу странке: странке не желе да дају благајнику лични документ за идентификацију, па благајник не може да изврши прописане радње и мере, ризик је висок.

Процена ризика на нивоу трансакције: међусобно повезане трансакције у износу од 5.000 евра, када је обвезник по Закону дужан да утврди и провери идентитет странке, ризик је средњи.

Процена ризика на нивоу обвезника: у Националној процени ризика Републике Србије сектор мењача је процењен као средње низак, благајник познаје прописе и одбиће извршење трансакције, јер не може да утврди и провери идентитет физичких лица, о томе ће сачинити службену белешку и одмах обавестити Управу, ризик је средње низак, процењени ризик на нивоу обвезника је средње низак.

Укупни процењени ризик: средњи.

Пример 3

На мењачко место је дошло физичко лице са намером да прода 500 евра. Како се ради о трансакцији у малом износу, са странком која се уобичајено понаша, благајник није дужан да утврди и провери идентитет странке.

Процена ризика на нивоу странке: странка се уобичајено понаша, а износ који жели да прода је мали, ризик је низак.

Процена ризика на нивоу трансакције: трансакција је готовинска, али у малом износу од 500 евра, када обвезник по Закону није дужан да утврди и провери идентитет странке, ризик је средње низак.

Процена ризика на нивоу обвезника: у Националној процени ризика Републике Србије сектор мењача је процењен као средње низак, у питању је готовина и ефективни страни новац у малом износу, па је процењени ризик на нивоу обвезника средње низак.

Укупни процењени ризик: средње низак.

На исто мењачко место је дошло физичко лице са намером да прода 4.900 евра. Како се ради о трансакцији чији је износ нешто нижи од износа када је благајник дужан да утврди и провери идентитет странке, процењени ризик трансакције би био средњи, странка уобичајено понаша, ризик странке би био средње низак. Међутим ако благајник примети да се странка неуобичајено понаша, нпр. распитује се до ког износа се не врши утврђивање и провера идентитета странке пре него што се одлучи да прода 4.900 евра, процењени ризик странке би био висок, па је благајник дужан да утврди и провери идентитет странке

прибављањем прописаних података, да прибави фотокопију личног документа, на њему упише датум, време и своје лично име, као и да Управи достави прописане податке.

Пример 4

Обвезник може изразити процењени ризик и путем матрице ризика, на пример:

Матрица 1 – Процена ризика у односу странка/износ трансакције

Странка \ Трансакција	до 4.999 евра	5.000-9.999 евра	10.000-14.999 евра	15.000 евра и више
Домаће физичко лице	средње низак	средњи	висок	висок
Функционер	висок	висок	висок	висок
Страно физичко лице	средње низак	средњи	висок	висок
Сумњиво физичко лице	висок	висок	висок	висок

Матрица 2 – Процена ризика у односу странка/утицај на обвезника

Странка	Вероватноћа да странка злоупотреби обвезника	Утицај на обвезника	Процена ризика
Домаће физичко лице	средња	умерен	средњи
Функционер	велика	велики	висок
Страно физичко лице	средња	умерен	средњи
Сумњиво физичко лице	велика	велики	висок

У наставку текста дати су још неки примери прописаних обавеза. Мењач је увек дужан да изврши процену ризика сходно напред наведеним примерима:

* На мењачко место је дошло физичко лице са намером да купи 15.000 евра. Благајник је дужан да утврди и провери идентитет странке прибављањем прописаних података, да прибави фотокопију личног документа, на њему упише датум, време и своје лично име (сходно прописима који регулишу мењачко пословање, у потврду унесе податке о физичком лицу - име и презиме и број из важеће личне карте или путне исправе), као и да Управи достави прописане податке и то одмах када је извршена, а најкасније у року од три дана од дана извршења трансакције. Обвезник је дужан да изврши процену ризика.

* На мењачко место је дошло физичко лице са намером да прода 4.000 евра и при том се неуобичајено понаша, нервозно је и није заинтересовано ни за куповни курс мењача ни за висину провизије. Пошто се странка неуобичајено понаша, странка и трансакција су сумњиве, па је благајник дужан да утврди и провери идентитет странке прибављањем прописаних података, да прибави фотокопију личног документа, на њему упише датум, време и своје лично име, као и да Управи достави прописане податке. Обвезник је дужан да изврши процену ризика.

* На мењачко место је дошло физичко лице са намером да купи 1.000 УСД и инсистира на апоенима за које не постоји обавеза вршења идентификације странке по прописима који регулишу мењачко пословање (ради заштите физичког лица од фалсификата, ваноптицајних новчаница и сл. мењач је дужан да код сваке продаје физичком лицу УСД у апоенима од 50 и 100 УСД, у потврду унесе податке о физичком лицу-име и презиме и број из важеће личне карте или путне исправе, као и серијске бројеве новчаница). Како се ради о трансакцији са странком која се сумњиво понаша, благајник је дужан да утврди и провери идентитет странке прибављањем прописаних података, да прибави фотокопију личног документа, на њему упише датум, време и своје лично име, као и да Управи достави прописане податке. Обвезник је дужан да изврши процену ризика.

Наиме, овлашћени мењачи и јавни поштански оператор су дужни да увек када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма обавесте Управу и доставе јој прописане податке. Дужни су да одбију извршење трансакције ако не могу да утврде и провере идентитет физичког лица, да о томе сачине службену белешку у писменој форми и одмах обавесте Управу.

3. Управљање ризицима

Трећа фаза подразумева активно управљање ризицима. То значи да обвезник јасно дефинише приоритете и активности за сваку меру и радњу и да спроводи пословну политику примерену процењеном ризику, кроз одговарајуће процедуре, механизме и контролу, у циљу смањења односно елиминисања ризика.

За управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма потребно је да се ангажују све организационе јединице (нпр. сва мењачка и благајничка места) код обвезника, са јасном улогом, нивоом овлашћења и одговорности коју има свака, како у односу на друге организационе јединице, тако и у односу на обвезника као целину и у односу на ниво изложености и утицају на ризике.

Потребно је да руководиоци организационих јединица, који су одговорни за управљање ризицима на нивоу своје јединице, ако је организациона структура већа, разраде процедуре за управљање ризицима од прања новца и финансирања тероризма, тако да те процедуре буду примерене конкретним задацима у организационој структури обвезника и да буду усгалашене са процедурама, циљевима и начелима процене ризика од прања новца и финансирања тероризма на нивоу обвезника.

4. Надзор над ризицима и ажурирање процене ризика

Обвезник је дужан да анализу ризика од прање новца и финансирања тероризма редовно ажурира. Дужан је да своју процену ризика, кроз интерни систем надзора, редовно преиспитује како би утврдио да ли су се ризици променили и у којој мери, да ли има довољно ресурса за управљање ризиком (финансијска средства и кадровска решења), да ли су се промениле околности везане за природу, величину и сложеност његовог пословања, да ли су се променили методи и трендови у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, каква су дешавања у овој области на међународном плану, да ли је било промене прописа итд. и да је по потреби ажурира.

Обвезник ажурирању ризика треба да приступи увек када мења своју пословну политику и стратегију и када уочи недостатке у ефикасности утврђених мера и радњи. По завршеном надзору, овлашћени мењачи и јавни поштански оператор су дужни да сачине документ и доставе га руководству.

Резултати надзора треба да скрену пажњу обвезнику на све потенцијалне пропусте нпр. неусагласеност са прописима, неодговарајуће мере и радње, нове ризичне околности које су наступиле у окружењу или код самог обвезника, да ниво свести код обвезника није примерен потенцијалној изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма и сл., како би их исправио.

Обвезник интерним актима прописује када и како преиспитује и ажурира ризике, како на нивоу обвезника, тако и на нивоу странке/трансакције, како би успоставио систем који трајно надзире и константно преиспитује ризике од прања новца и финансирања тероризма.

5. Резултат процене ризика

Обвезник је дужан да изради документ Процена ризика, који ће користити за дефинисање пословне политике и одговарајућих процедура у области спречавања прања новца и финансирања тероризма и који доставља надзорном органу, на његов захтев. На самом обвезнику је да одлучи до које мере ће документ бити детаљан. Међутим, битно је да

результати процене ризика буду јасни и да се разуме како се до њих дошло. Највише руководство треба да буде упознато са свим резултатима и треба да прати цео поступак.

VI ИНТЕРНА ПОЛИТИКА И ПРОЦЕДУРЕ

Када обвезник изврши процену ризика, примењује стратегију управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма како би спровео одговарајућу интерну политику и процедуре. Утврђена интерна политика и процедуре треба да омогуће обвезнику да ефикасно управља препознатим ризицима, како би их ублажио и уклонио, као и да своје ресурсе усмери у оне области које су најризичније, у циљу спречавања прања новца и финансирања тероризма. Што је ризик виши, то се више контролних мера мора применити. Обвезник је дужан да сачини одговарајућа унутрашња акта којима ће ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма обухватити радње и мере дефинисане у Закону и Смерницама.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма обвезник је дужан да предузима пре, у току и након вршења трансакције.

Радње и мере које предузима обвезник

1. Познавање и праћење странке

Радње и мере познавања и праћења странке, утврђивање и провера идентитета странке на основу докумената, података или информација прибављених из поузданих и веродостојних извора, обвезник спроводи:

1) приликом вршења трансакције у износу од 5.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција, и то пре извршења трансакције;

2) када у вези са странком или трансакцијом постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;

3) када постоји сумња у истинитост или веродостојност прибављених података о странци.

Обвезник утврђује и проверава идентитет странке прибављањем прописаних података. Приликом идентификације физичког лица дужан је да прибави фотокопију личног документа тог лица и да на тој фотокопији упише датум, време и лично име лица које је извршило увид. Ако приликом утврђивања и провере идентитета странке обвезник посумња у истинитост или веродостојност исправа дужан је да од странке прибави писмену изјаву о истинитости и веродостојности података и исправа.

Обвезник је дужан да одбије извршење трансакције ако не може да утврди и провери идентитет странке. О овом случају обвезник је дужан да сачини службену белешку у писменој форми, као и да размотри да ли постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, те о томе обавести Управу. Службену белешку и фотокопију личног документа обвезник чува у складу са Законом.

Појачане радње и мере познавања и праћења странке обвезник је дужан да предузима:

- приликом вршења трансакције у износу од 5.000 евра или више, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција, са странком која је функционер;

- приликом вршења трансакције са странком из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма;

- када процени да због начина вршења трансакције, профила странке, односно других околности повезаних са странком постоји или би могао постојати висок степен ризика за прање новца или финансирање тероризма.

Сагласно одредбама Закона, функционер, као политички изложена личност представља, високо ризичну странку, те стога обвезник мора да спроведе процену ризика у свим случајевима када таква личност иступа као странка, пре извршења трансакције (достави прописане податке Управи). Обвезник је дужан да својим интерним актом дефинише које ће

појачане радње и мере, и у ком обиму, примењивати у сваком конкретном случају, као и поступак којим ће утврдити да ли је странка функционер.

2. Достављање информација, података и документације Управи

Обвезник је дужан да Управи достави прописане податке о свакој готовинској трансакцији у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, и то одмах када је извршена, а најкасније у року од три дана од дана извршења трансакције.

Обвезник је дужан да Управи достави прописане податке увек када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и то пре извршења трансакције, а да у извештају наведе рок у коме та трансакција треба да се изврши. У случају хитности, такво обавештење може се дати и телефоном, али се мора доставити Управи и у писменом облику најкасније следећег радног дана. Обавеза обавештавања о овим трансакцијама односи се и на планирану трансакцију, без обзира на то да ли је извршена.

3. Одређивање овлашћеног лица и његовог заменика

Обвезник је дужан да именује овлашћено лице и његовог заменика одмах по добијању овлашћења за обављање мењачких послова, односно пре вршења прве трансакције. Ако обвезник има једног запосленог, тај запослени се сматра овлашћеним лицем.

Обвезник је дужан да Управи доставе податке о личном имену и називу радног места овлашћеног лица и његовог заменика, као и податке о личном имену и називу радног места члана највишег руководства одговорног за примену Закона, као и сваку промену тих података најкасније у року од 15 дана од дана именовања.

Обвезник је дужан да овлашћеном лицу и заменику обезбеди услове за рад, као и помоћ и подршку при вршењу послова, као и да их редовно обавештава о чињеницама које су, или које би могле бити повезане са прањем новца или финансирањем тероризма. Обвезник је дужан да пропише начин сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица.

4. Обавеза редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених

Обвезник је дужан да обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Стручно образовање, оспособљавање и усавршавање се односи на упознавање са одредбама Закона, Смерницама, прописима, интерним актима, стручном литературом из ове области, листом индикатора, као и континуирано информисање на веб сајту Управе и Пореске управе.

Обвезник је дужан да изради програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма најкасније до краја марта за текућу годину.

Програм мора најмање да садржи:

- 1) планирани број обука на годишњем нивоу;
- 2) планирани број запослених који ће похађати обуке, као и профил запослених којима су обуке намењене;
- 3) теме из области спречавање прања новца и финансирања тероризма које ће бити предмет обуке;
- 4) начин реализације обуке (семинари, радионице и др.).

5. Обезбеђивање редовне унутрашње контроле

Обвезник је дужан да спроводи редовну унутрашњу контролу обављања послова спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Унутрашња контрола се спроводи у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Сврха унутрашње контроле је откривање и отклањање уочених недостатака, као и унапређивање унутрашњих система за откривање лица и трансакција за које се сумња да су у вези са прањем новца или финансирањем тероризма.

Обвезник је у обављању унутрашње контроле дужан да методом случајног узорка или на други одговарајући начин, врши провере и тестира примене система против спречавања прања новца и финансирања тероризма и усвојених процедура.

У случају промене у пословном процесу (нпр. организационе промене, промене пословних процедура), обвезник је дужан да у оквиру унутрашње контроле провери и усклади своје процедуре, како би биле адекватне за извршавање обавеза из Закона.

Проверу усклађености система и процедура за примену Закона и интерних процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, као и сваки пут када дође до промена, најкасније до дана увођења тих промена.

Обвезник је дужан да сачини годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле, најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину.

Табела - Годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након контроле, као и Упутство за њено попуњавање са примером, налазе се на сајту Пореске управе, www.poreskauprava.gov.rs, у оквиру банера - Мењачко и девизно пословање и игре на срећу, као и на сајту www.devizni.gov.rs., наслов: Важно обавештење - Обавеза овлашћеног мењача да достави годишњи извештај.

Обвезник је дужан да организује независну интерну ревизију у чијем делокругу је редовна процена адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма када закон који уређује делатност обвезника прописује обавезу постојања независне интерне ревизије, или када обвезник процени да је, имајући у виду величину и природу посла, потребно да постоји независна интерна ревизија у смислу Закона.

6. Израда листе индикатора

Обвезник је дужан да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Приликом израде листе индикатора дужан је да унесе и индикаторе које је израдио надлежни орган, а који се објављују на веб сајту Управе.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењује листу индикатора и да узме у обзир и друге околности. Посебно је важно да сви запослени буду упознати са индикаторима и да их примењују приликом извршења трансакција.

7. Вођење евиденција, заштита и чување података из тих евиденција

Обвезник је дужан да води евиденцију података:

- 1) о странкама и трансакцијама у износу од 5.000 евра или више;
- 2) достављених Управи (готовинске трансакције у износу од 15.000 евра или више и када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма).

Садржина евиденције је Законом прописана (прописани подаци).

Обвезник је дужан да податке и документацију у вези са странком и извршеном анализом ризика, као и извршеном трансакцијом, чува најмање десет година од дана извршене трансакције.

Обвезник је дужан да податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама чува најмање пет година од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршене унутрашње контроле.

Када обвезник доставља податке, информације и документацију Управи, не сматра се да је повредио обавезу чувања пословне, банкарске или професионалне тајне.

Обвезник је дужан да предузме неопходне мере како би заштитио овлашћено лице и запослене који спроводе одредбе Закона од насилних радњи усмерених на њихов физички и психички интегритет.

Обвезник, односно лица којима су доступни прописани подаци, не смеју странци или трећем лицу открити:

- да су достављени или су у поступку достављања Управи подаци, информације и документација о странци или о трансакцији за које постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- да је Управа издала налог за привремено обустављање извршења трансакције;
- да је Управа издала налог за праћење финансијског пословања странке;
- да је против странке или трећег лица покренут или би могао бити покренут поступак у вези са прањем новца или финансирањем тероризма.

VII ПРИМЕНА СМЕРНИЦА

Пореска управа, сходно члану 104. и члану 110. Закона, као државни орган надлежан за инспекцијски надзор у области мењачких послова, врши надзор над применом овог закона код овлашћених мењача и јавног поштанског оператора.

Пореска управа, сходно члану 6. и члану 114. Закона доноси Смернице и оне су обавезујуће за све овлашћене мењаче и јавног поштанског оператора.

Смернице ступају на снагу даном потписивања, а примењују се од 01. априла 2018. године.

Обвезници су дужни да ускладе своје пословање и донесу интерна акта најкасније до 25. марта 2018. године, у складу са садржајем Смерница и одредбама Закона.

ДИРЕКТОР

Драгана Марковић